

*Bij een voordracht door de heer Edmond van den Bossche
over :*

Lotgevallen van een schipbreukeling van de «Comte de Smet de Nayer»

op 25 november 1966

BIJ zijn voorstelling van de spreker onderstreepte Ereconservator F. Smekens, Voorzitter van de afdeling « Scheepsgeschiedenis, -archeologie, zeevaartgeschiedenis en zeerecht », terecht het belang van deze uiteenzetting, gelegen in het feit dat met de Heer E. van den Bossche één van de drie nog levende schipbreukelingen-oogetuigen van het zestig jaar oude drama-op-zee aan het woord kwam.

De heer E. van den Bossche verhaalde hoe hij in 1906 als leraar op het schoolschip « Comte de Smet de Nayer » werd aangesteld. Afgestudeerd in 1905 als licentiaat in handels- en consulaire wetenschappen wou spreker leraar worden aan het Atheneum. De aanvraag van betrokkene bleef lange tijd zonder gevolg tot hij onverwachts naar Brussel werd ontboden. Op het Ministerie van Openbaar Onderwijs vernam hij dat er een vacature was, niet aan het Atheneum, maar aan boord van het opleidingsschip. Na enige dagen bedenktijd besloot de heer van den Bossche dit ambt te aanvaarden. Na een onderhoud met de heer G. Lecointe, die deel uitmaakte van een toezichtscommissie betreffende het schoolschip, en de heer M. Ortman, afgevaardigde-beheerder van de Association Maritime, die de « Comte de Smet de Nayer » uitreedde, werd betrokkene op 17 maart 1906 benoemd tot leraar in handelswetenschappen aan boord van het schoolschip, met een jaarwedde van drieduizend frank.

Het stalen volschip « Comte de Smet de Nayer », zo genaamd naar de toenmalige minister van Financiën, werd te Greenock in Schotland gebouwd. Het laadvermogen bedroeg 3.030 ton. De afmetingen

waren : 267 voet lang, 41-1 voet breed en 23-6 diep. Nog op de werf, bij het vullen van de ballasttanks, kapseide het schip. Dit ongeval vond grote weerklank in België, waar de stabiliteit van het nieuwe schoolschip in twijfel werd getrokken. De eerste reis (1905-1906) verliep in gunstige omstandigheden.

Op 8 april bood de heer Cogels, gouverneur van de provincie en voorzitter van de beheerraad van de « Belgische Zeevaartvereniging », een diner aan de bemanning van het schoolschip aan. 's Anderendaags werd de bemanning aangemonsterd.

De staf was als volgt samengesteld :

Commandant : Fourcault.

Kapitein : Van Zuylen van Nyevelt.

Eerste Luitenant : Wenmaeckers.

Tweede Luitenant : Celis.

Derde Luitenant : Van Esch.

In totaal waren er 59 man aan boord, waarvan 30 kadetten. Twaalf ervan hadden de eerste reis medegemaakt. De « Comte de Smet de Nayer » was bevracht voor Kaapstad met 2.752 ton, waarvan 2.412 ton cement in vaten.

Na het bezoek van Minister Francotte vertrok de « Comte de Smet de Nayer » om half twee voor een reis van anderhalf jaar. Spreker herinnerde zich nog levendig in welke gemoedstoestand hij zich bevond, vooral omdat het schip geen al te beste faam genoot. Een anekdote illustreert dit duidelijk. Eén van zijn familieleden had hem voor het vertrek nog gevraagd :

« Mon, kunt gij zwemmen ? »

« Neen, ik kan niet zwemmen ».

« Wel, dan komt gij niet meer terug ».

In zijn kleine cabine aan bakboord bracht de heer van den Bossche zijn eerste nacht door. Een nare droom bedierf zijn nachtrust : het schip verging, maar hij werd gered.

Op donderdag 12 april bleef het schoolschip de gehele dag te Vlissingen, maar op vrijdag 13 april — een vrijdag en dan nog wel een dertiende ! — werd de « Comte de Smet de Nayer » door de « Vulcain » tot aan de Westhinder gesleept. De lange reis was begonnen.

Op Paaszondag en Paasmaandag was het schitterend weer, maar dinsdagnamiddag stak de wind op. De professoren hadden afgesproken 's woensdags de lessen te beginnen. Het onderricht zou gegeven worden in het ruim. Van het onderwijs kwam niet in huis wegens het slechte weer.

Spreker vertelde dat hij woensdagmorgen 19 april om vier uur door de steward werd gewekt, die hem, op verzoek van de commandant, vroeg aan dek te komen. « We vergaan », zei aalmoezenier Cuypers. Vele bemanningsleden spraken hun biecht. Het uitzetten van de boten kende weinig succes, zodat slechts één sloep bleef drijven. Er was geen bootrol. De kadetten werden eerst aangemaand plaats te nemen in de sloep. Velen ervan durfden niet. Na de kadetten kwamen de professoren, onder wie de heer van den Bossche, aan de beurt. Aalmoezenier Cuypers weigerde en bleef aan boord. Het touw werd dan doorgehakt. Enkelens sprongen in het water en konden de reddingsloep nog zwemmend bereiken.

Op een bepaald ogenblik riep iemand : « Le navire sombre; tournez la tête ! » Geweldig gekraak en de spreker vertelde hoe hij nog juist twee van de drie masten boven water zag uitsteken. Enkele ogenblikken later wat het schoolschip verdwenen. Het was zeven uur.

De geredden kenden hun positie niet; er was geen voedsel in de sloep. Luitenant Wenmaeckers nam het bevel. Men begon te roeien. Rond half vier in de namiddag daagde een schip op aan de horizon. Het was de « Dunkerque » onder het bevel van kapitein Morfouace. Te zeven uur lag de reddingsloep naast het Franse zeilschip. De geredden werden er zeer goed ontvangen. Te Dover verzocht een afgevaardigde van het Belgisch Ministerie om de overlevenden van de ramp aan land te zetten, maar de kapitein weigerde dit. Te Cuxhaven ondervroeg G. Lecointe de geredden. Eerste vraag die door hem werd gesteld was : « Is het vaartuig gekapseisd ? » Dit was niet het geval.

Een geanimeerde gedachtenwisseling besloot deze boeiende uiteenzetting. Vooral de kwestie van het al of niet kapseizen van het opleidingsschip werd ter sprake gebracht. De heer van den Bossche verklaarde dat hij de oorzaak van het vergaan niet kende, — experten en onderzoekscommissies wisten het evenmin precies — maar dat de « Comte de Smet de Nayer » in geen geval was gekapseisd.

A. De Vos.